

A photograph showing Ursula von der Leyen in the foreground, looking serious. Behind her are several men, some in military uniforms and others in civilian clothes, also looking serious. The background is slightly blurred, showing some greenery and a clear sky.

25.10.2023

Von der Leyen tester, hvor langt man kan gå

Ursula von der Leyen har med et besøg i Israel og flere udmeldinger understreget sine geopolitiske ambitioner. Hun er hermed gået fra at være en hyldet kriseleder til at blive en kontroversiel figur.

Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

Kontakt

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

Ursula von der Leyen har ført EU gennem en pandemi og en krig og formået at indskrive kommissionen som en central politisk institution i begge kriser. Og det på trods af EU's manglende kompetencer på både sundheds- og udenrigspolitik. Der er således ingen tvivl om, at von der Leyen vil blive husket som en beslutningsdygtig europæisk leder.

Von der Leyen lovede da også handlekraft, da hun i 2019 satte sig i spidsen for en "geopolitisk kommission". Ambitionen var, at EU skulle være en global spiller i egen ret, en union, der samlede sig om en udenrigspolitisk linje og stod stærkere i strategiske partnerskaber med lande uden for Europa. Et centralt bidrag til dette var udviklingen af EU's strategiske kompas fra 2022, som sætter retningen for en fælles europæisk udenrigspolitisk tænkning.

Von der Leyen-kommissionen har også været med til at styrke eksterne partnerskaber gennem den nyopfundne Team Europa-tilgang, hvor kommissionen og en række EU-lande puljer deres ressourcer i partnerskaber med et tredjeland. Idéen lyder fin, men har vist sig kontroversiel i sin udmøntning. Som da von der Leyen i sommer tog til Tunis i selskab med Georgia Meloni og Mark Rutte for at indgå en aftale om økonomisk støtte til Tunesien til gengæld for, at Tunesien sikrede bedre kontrol med migrationsstrømmene.

Aftalen har vist sig svær at implementere, men har også rejst en principiel kritik af, hvilken ret kommissionsformanden har til at forhandle partnerskaber med tredjelande på vegne af EU – og hvordan en sådan tilgang stiller henholdsvis EU's udenrigspolitiske chef, de europæiske regeringer og Europa-Parlamentet, der er medlovgiver på EU's migrationspolitik.

Netop spørgsmålet om von der Leyens mandat er igen kommet på tale, efter at hun for en uge siden besøgte Israel og i stærke vendinger fordømte Hamas' terrorangreb. Der var i de første dage efter Hamas' angreb på Israel store forskelle i betoningen i von der Leyens og EU's udenrigspolitiske chef Josep Borrells udmeldinger. Hvor Borrells mere balancerede udmeldinger har vægtet civile tab på begge sider og mindet om den årelange belejring af Gaza, har von der Leyens udmeldinger været ensidigt fokuserede på fordømmelse af Hamas' angreb.

Udmeldingerne fra de to er siden blevet bedre afstemt. Men disharmonien viser ikke kun en divergerende politisk intuition i EU's top, men peger også på en større magtkamp om, hvordan EU skal indrettes, og hvor omsiggribende kommissionsformandseembedet skal være.

Udenrigspolitikken er i dag EU-landenes kompetence, og den koordineres af EU's udenrigspolitiske chef, hvilket Borrell da også for nylig så sig nødsaget til at minde von der Leyen om, da han offentligt gik i rette med von der Leyens indblanding.

Både hendes partnerskabstilgang, hendes udmeldinger om og besøg i Israel og senest, da hun og EU's rådsformand aflagde separat audiens hos præsident Biden for bl.a. at diskutere situationen i Israel, understreger, hvordan von der Leyen tester grænserne for kommissionens mandat, når det kommer til at sætte den udenrigspolitiske linje. Kritikken understreger, at det stadig er uklart, hvilket mandat kommissionen har, når det kommer til at udforme dens geopolitiske rolle.

Det er overraskende, at von der Leyen agerer så aktivt – og dermed så potentielt kontroversielt – lige op til, at hendes mandat udløber, og hun derfor måske skal genindsættes. Hendes store bedrifter i den første periode og manglen på et godt alternativ til formandsposten er nok med til at højne hendes risikovillighed.

Men hendes engagement er også et varsel om fremtidige uundgåelige gnidninger mellem EU's egne institutioner og mellem kommissionen og de europæiske hovedstæder, i takt med at kommissionen ønsker et større aftryk på EU's ageren i verden.